

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 10 Jild 4
2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 10 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

Саидов Сарвар Атабулло ўғли – катта илмий ходим, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, илмий тадқиқотлар бўлими.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалохонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Муҳаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Эргашев Икром Абдурасулович – юридик фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пулатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Jale Özlem, Murodaliev Rakhmonali, Askarov Ollabergan</i> ABOUT ARCHAEOLOGICAL SURVEY IN TASHKENT REGION (2022)	9-17
<i>Хомиджонова Мафтунахон</i> АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ СЕВЕРО-ЗАПАДНОЙ УСТРУШАНЫ, В ЧАСТНОСТИ БАСЕЙНА ЗААМИНСУ	18-26
<i>Nig'matullayev Ibrohim</i> SHIA JAMOALARINING MUQADDAS JOYLARI VA ZIYORATLARI	27-32
<i>Arslonbekov Nursulton</i> ZIYOVUDDINXON IBN ESHON BOBOXONNING ARAB MAMLAKATLARIDA BO'LGAN DASTLABKI SAFARI VA UNING NATIJALARI	33-36
<i>Nasirillayeva Nodirabegim</i> ABDULLA NOSIROVNING "TURON" KUTUBXONASIDAGI FAOILAYATI	37-42
<i>Tuyev Fazliddin</i> NAVOIY VILOYATIDA SOG'LIQNI SAQLASH BORASIDA O'ZARO TASHQI HAMKORLIK ALOQALARI	43-47
<i>Davlatova Shoirra</i> TURKISTON SOVET AVTONOMIYASINING E'LON QILINISHI VA O'LKADA BOLSHEVIKLARNING BOSHQARUV TASHKILOTLARI	48-53
<i>Muminov Azizbek</i> TURIZM SOHASIDA EKOLOGIK BILIM VA EKOLOGIK MADANIYATNI YUKSALTIRISH	54-59
<i>Abdullayev Elbek</i> AMIR TEMUR VA MUZAFFARIYLAR DAVLATI O'RTASIDA MUNOSABATLARNI YO'LGA QO'YILISHI	60-63
<i>Turg'unov Sherzod</i> NAMANGAN VILOYATI SANOAT KORXONALARIDA MEHNATKASHLAR UCHUN YARATILGAN SOG'LIKNI SAQLASH, SPORT-SOG'LOMLASHTIRISH VA MADANIY – MA'RIFIY SOHADAGI SHAROITLAR HAQIDA FIKR MULOHAZALAR	64-71

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Berdaliyeva Muxabbatxon</i> O'ZBEKISTONDA UY-JOYNI MOLIYALASHTIRISHNI TARTIBGA SOLISH: IQTISODIY VA HUQUQIY JIHATLARI	72-79
<i>Ergashev Jahongir</i> KICHIK BIZNES FAOLIYATIDA TA'MINOT ZANJIRINI BOSHQARISHNING NAZARIY JIHATLARI	80-84
<i>Imomov Xolmurod</i> TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI	85-90

<i>Атамуродов Шерзод, Самадов Салоҳиддин</i> ИННОВАЦИОН ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТНИ МОЛИЯЛАШТИРИШНИНГ НАЗАРИЙ- УСЛУБИЙ АСОСЛАРИ	91-99
<i>Қодиров Музаффар</i> РАҚОБАТ МУҲИТИДА ТАШКИЛОТЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ СТРАТЕГИЯСИ САМАРАДОРЛИГИНИ БАҲОЛАШНИНГ УСЛУБИЙ АСОСЛАРИ	100-108
<i>Amiriddinova Muslima</i> ANALYSIS OF TOURISM SERVICE TYPE AND GENERAL CATERING TO INCREASE THE TRAFFIC AND TRAFFIC	109-114
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Yuldashev Tazabay</i> DARVIN VA MARKS TA'LIMOTI INSON BORLIG'INI OBYEKTIV TUSHUNTIRISHNING XULOSASI SIFATIDA	115-119
<i>Sultanov Og'abek</i> SHARQDA YOSHLAR MAS'ULIYATIGA DOIR FALSAFIY QARASHLAR RIVOJI	120-123
<i>Tursunkulova Shaxnoza</i> HADISLARDA INSONNING GO'ZAL FAZILATLARI XUSUSIDA	124-127
<i>Khushbokov Oybek</i> THE "TEACHER" PHENOMENON IN THE HISTORICAL AND PHILOSOPHICAL SPACE OF CULTURE	128-134
<i>Tojaliyev Abduqosim</i> YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA ZAMONAVIY KADRLAR TAYYORLASH TIZIMINING INNOVATSION ISTIQBOLLARI	135-139
<i>Sadullaeva Matluba</i> NUMBER AS THE ESSENCE OF THINGS: PYTHAGOREAN PHILOSOPHY	140-145
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Mirzakamolova Maftuna</i> ASSOSIATIV LINGVISTIKA VA UNING XUSUSIYATLARI	146-150
<i>Temirova Hayotxon</i> DIALECT CLASSIFICATION AND PHONETIC CHARACTERISTICS OF UZBEK DIALECTS IN THE SURKHANDARYA REGION	151-155
<i>Surmilova Elena</i> LINGUISTIC AND CULTURAL CHARACTERISTICS OF TONGUE TWISTERS: A LITERATURE REVIEW	156-164
<i>Mahmudova Nigoraxon</i> PRAGMALINGVISTIKADA IKKI YO'NALISH	165-169
<i>Ergasheva Gulshan</i> NEMISCHA FRAZEOLOGIZMLARNING STRUKTUR-SEMANTIK TAHLILI (INSON INTELLEKTUAL SALOHİYATINI IFODALOVCHI IBORALAR MISOLIDA)	170-174
<i>Masharipova Valentina</i> DIFFICULTIES CLASSIFYING PARALINGUISTIC MEANS IN A LITERARY TEXT	175-182

Ibragimova Gulshan

O‘ZBEK SHOIRLARI VA ADIBLARI IJODIDA CHINOR DARAXTI OBRAZI 183-188

12.00.00 – YURIDIK FANLAR*Халиқулов Комолиддин*“COMITAS GENTIUM” ДОКТРИНАСИННИНГ ХОРИЖИЙ ДАВЛАТ СУД
ҚАРОРЛАРИНИ ТАҲ ОЛИШ ВА ИЖРО ЭТИШГА ТАЪСИРИ ..... 189-195*Yakubov Xushnudbek*

TERRORIZMNING KELIB CHIQUISH SABAB VA OMILLARI 196-202

*Mutalov Oybek*O‘ZBEKISTONDA ELEKTRON SHARTNOMALARNING HUQUQIY TARTIBI:
MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR ..... 203-208*O‘razbayev Laziz*DAVLAT BUYURTMASI ASOSIDA YARATILGAN MUALLIFLIK HUQUQI
OBYEKTLARINING HAMDA XIZMAT ASARINING O‘ZIGA XOS JIHATLARI ..... 209-214*Arslonqulova Aziza*INTELLEKTUAL MULK HUQUQINI XALQARO XUSUSIY HUQUQDA TARTIBGA
SOLISH MASALALARI ..... 215-219**13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI***Saidova Kamola*КОМПАРАТИВНЫЙ АНАЛИЗ РОЛИ ШКОЛЫ И УНИВЕРСИТЕТА В ВОСПИТАНИИ
ЗАПАДНОЙ МОЛОДЕЖИ ..... 220-225*Jumaniyozova Muhayyo*OLIIY TA'LIMDA IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNI O'QITISHGA
KREATIV YONDASHUVNING ZARURATI ..... 226-232*O'smanova Diloromxon*BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARINING ADABIY-NUTQIY KOMPETENSIYALARINI
SHAKLLANTIRISH VA TASHXISLASHNING ASOSIY MEZONLARINI ANIQLASH ..... 233-240*Nasriddinov Dadaxon*OLIIY HARBIIY TA'LIMDA FIZIKA O'QITISH SAMARADORLIGINI MOBIL ILOVALAR VA
ROBOTOTEXNIKA ELEMENTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YUZASIDAN
AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR ..... 241-250*Fayziyeva Dildora, Rajabova Gulchexra*BO'LAJAK PEDAGOGLARNING MEDIA KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH
ISTIQBOLLARI ..... 251-259*Marhabo Sayfulloyevna*BUXORO JADIDLARINING TA'LIM-TARBIYAGA OID ASARLARIDA MILLIY
TARBIYA MUAMMO SIFATIDA ..... 260-267*Юсупов Лутфуллоҳ*

КРЕАТИВ ТАЪЛИМНИ ЖАМИЯТ РАВНАҚИДАГИ АҲАМИЯТИ 268-272

Norboyev Farhod

INNOVATSIYALAR MANBALARI: AKTYOR-TARMOQ NAZARIYASI 273-278

Received: 30 September 2024

Accepted: 5 October 2024

Published: 15 October 2024

Article / Original Paper

THEORETICAL ASPECTS OF SUPPLY CHAIN MANAGEMENT IN SMALL BUSINESS ACTIVITY

Ergashev Jakhongir Bakhodirovich

Samarkand Institute of Economics and Service

Assistant of the department Marketing

jaxongirergashev727@gmail.com

Abstract. In small business activities, the management of the supply chain plays a very important role, since it develops enterprise activity by improving the supply system and chain for each enterprise. This in turn leads to both financial and material growth of enterprises. In addition, this article mentions two different types of the concept of efficiency.

Key words: efficiency, efficiency, technology, physical components, finance, human resources, inventory, modern technology, logistics, sales operations planning, personnel source, production, supply chain.

KICHIK BIZNES FAOLIYATIDA TA'MINOT ZANJIRINI BOSHQARISHNING NAZARIY JIHATLARI

Ergashev Jahongir Baxodirovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

"Marketing" kafedrasida assistent-stajyori

Annotatsiya. Kichik biznes faoliyatida ta'minot zanjirini boshqarish juda muhim rol o'ynaydi, chunki har bir korxonaga uchun ta'minot tizimi va zanjirini takomillashtirish orqali korxonaga faoliyatini rivojlantiradi. Bu esa o'z navbatida korxonalarining ham moliyaviy ham moddiy tomonlarga o'sishga olib keladi. Bundan tashqari, ushbu maqolada samaradorlik tushunchasining ikki xil turi aytilgan.

Kalit so'zlar: samaradorlik (efficiency), samaradorlik (effectiveness), texnologiya, jismoniy komponentlar, moliya, inson resurslari, inventarizatsiya, zamonaviy texnika, logistika, sotish operatsiyalarini rejalashtirish, xodimlar manbai, ishlab chiqarish, ta'minot zanjiri.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I10Y2024N12>

Kirish. Mamlakat rivojlanishining imkoniyatlari sifatida kichik biznesning o'rni va ahamiyati muhim mezonidir. Qolaversa, kichik biznes orqali ko'plab yangi ish o'rinlarini tashkil qilish, uning bozor mexanizmlariga moslashish imkoniyatlari bozorning jozibadorligiga ta'sir etmasdan qolmaydi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2023 yil 15 noyabrda "Aholini kichik va o'rta biznesga keng jalb qilishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida" [1]gi PQ-366-sonli Qarori ishlab chiqilgan bo'lib, kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash, jumladan aholida tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish, ularning biznes tashabbuslarini moliyalashtirish va loyihalarini amalga oshirishga ko'maklashish bo'yicha yaxlit tizim joriy etish iboratdir.

Tadqiqot metodologiyasi. Kichik biznesni rivojlantirish, ular faoliyatida ta'minot

zanrijini boshqarishning nazariy yondashuvlari o'rganish maqsadida mahalliy va xorijiy tadqiqotchilarning ilmiy tadqiqotlari, ilmiy adabiyotlar, davriy nashrlarning tahlili, tavsiflovchi usullar foydalanildi hamda ilmiy ekspeditsiya amalga oshirildi.

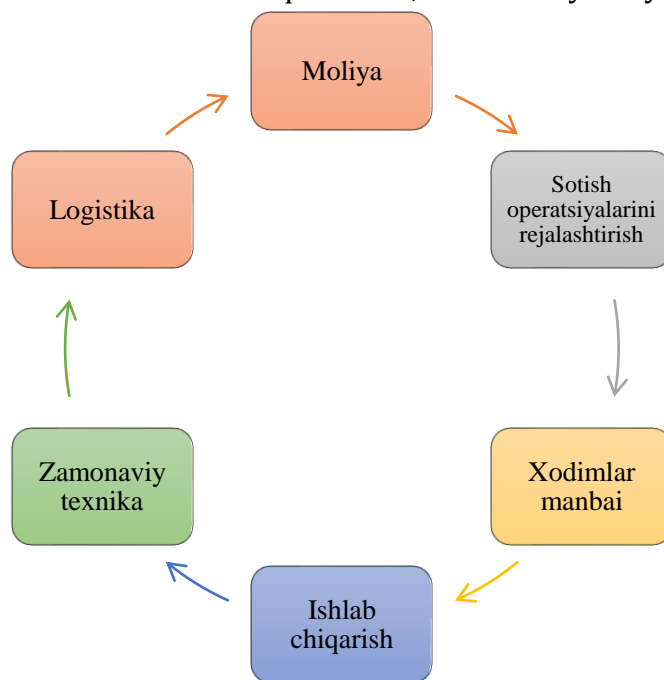
Mavzuning o'rganilganligi. Tadqiqot jarayonida «ta'minot zanjirini boshqarish» kategoriyasini tadqiq etish asosida kichik biznes faoliyatini takomillashtirish, kichik biznesda ta'minot zanjirini boshqarishning nazariy va uslubiy yondashuvlarini aniqlash va tahlil qilishni zarurat etadi.

Jahonning ko'plab davlatlarida logistika masalalari, logistik tizimlarni rivojlantirish, kichik biznesda ta'minot zanjirini boshqarish masalalari: rivojlangan mamlakatlarda (AQSh, Buyuk Britaniya, Germaniya, Fransiya, Italiya, Kanada, Yaponiya va boshqalar); Markaziy va Lotin Amerikasida (Meksika, Argentina, Braziliya va boshqalar); Osiyo, Avstraliya va Okeaniya (Xitoy, Koreya Respublikasi, Tayvan, Singapur, OPEK davlatlari va boshqalar); Sharqiy Yevropada; MDHda (Rossiya Federatsiyasi, Ukraina, Qozog'iston, O'zbekiston, Moldaviya, Armaniston); Afrikada (Madagaskar, Kamerun, Zambiya, JAR) o'rganilmoqda va takomillashtirilmoqda [2].

J.J.Coyle, C.J.Langley, R.A.Novack, B.J.Gibson [3] kabi olimlarning ilmiy izlanishlarida keltirilgan bo'lib, ular ta'minot jarayonlarini boshqarish, ularning metodologiyasini ishlash, ta'minot zanjirlarini boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalarini yoritib bermoqda.

P.Wisnerning fikricha [4], ta'minot jarayonlarini boshqarishda ta'minot zanjiri samaradorligini oshirish, firmaning moliyaviy ko'rsatkichlari bilan bog'lash masalalari muhim omil deb qaraydi hamda kichik biznesda ta'minot zanjirlarini boshqarish metodlarini taklif qiladi.

Tahlil va natijalar. Kichik biznes egasi sifatida ta'minot zanjiringizni yaxshilash sizning inventarizatsiyani qanday va qayerda saqlayotganingizni baholash kabi oddiy narsani anglatishi mumkin, masalan, davom etayotgan ishlab chiqarish maqsadlarini tekshirish. Sizning biznesingiz ta'minot zanjirini yaxshilash uchun qila oladigan har qanday narsa harajatlarni minimallashtirishga yordam beradi va umid qilamanki, bundan keyin foyda marjasini oshiradi.

1-rasm. Ta'minot zanjiri ekotizimi [5].

Moliya – markazlashgan va markazlashmagan maqsadli pul fondlarini hosil qilish, jamlash, taqsimlash va qayta taqsimlash yoki ishlatish yuzasidan paydo bo'ladigan iqtisodiy munosabatlarga aytiladi.

Sotish operatsiyalarini rejalashtirish – korxonalarining uzoq muddatli muvaffaqiyat

va barqarorlikka erishishda yordam beradigan asosiy biznes strategiyasidir.

Xodimlar manbai – har bir korxonalar uchun mutaxassis kadrlar yetishmovchiligi bo'ladi, bu esa o'z navbatida korxonalar faoliyatiga ham judda katta ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli ham har bir korxonalar malakali va mutaxassis kadrlarni jalb etishi kerak.

Ishlab chiqarish – mehnat jarayonida ishlab chiqarish resurslari va mehnat qurollaridan oqilona foydalanib, belgilangan vazifani bajarish va yuqori samaradorlikka erishishga qaratilgan chora-tadbirlar majmui, ishlab chiqarishning eng ma'qul usullarni, zarur asbob-uskunalarni tanlash, turli ishlab chiqarish sohalarining mutanosib va uzluksiz ishlashini ta'minlash, ishlab chiqarish grafigining buzilishiga yo'l qo'ymaslik, korxonalar va sexlarda ishlab chiqarish estetikasi, sanitariyasi, mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi talablariga mos keladigan sharoitlarni yaratish va boshlarda namoyon bo'ladi. Ishlab chiqarishni tashkil etishdan maqsad korxonalar uchun ajratilgan moddiy, moliyaviy va mehnat imkoniyatlaridan mumkin qadar yaxshiroq foydalanish, eng yuqori moliyaviy natijalarga erishishdir.

Zamonaviy texnika – zamonaviy texnologiyaning va insoniyatning ajralmas bir qismiga aylanib borayotgan internetning jamiyat ongiga salbiy va ijobiy ta'siri, oqibatlar va uning ta'siri nimaga bog'liqligi, kiber jinoyatlar, va virtual do'stlar haqida ma'lumotlar yozilgan, internetning ijobiy va salbiy natijalarining solishtirmalari haqida ham aytib o'tilgan.

Logistika – ushbu tushuncha yunonchadan olingan bo'lib, hisoblash, muhokama san'ati deyiladi. Logistikaning asl maqsadi kam harajat qilib, ko'p foyda olish va yetarli natijaga erishishdir.

Ta'minot zanjiri – bu kompaniyaga ishlab chiqarish maqsadlariga erishishda yordam berish bilan shug'ullanadigan korxonalar yoki shaxslar tarmog'i. Aslida, bu mahsulotlarni ishlab chiqarish va keyin ularni mijozlarga yetkazib berish jarayonida ishtirok etadigan har bir kishi va hamma narsa. Samarali ta'minot zanjiri bu barcha mavjud resurslardan maqbul foydalanish hisoblanadi, masalan:

- Jismoniy komponentlar.
- Texnologiya.
- Moliya.
- Inson resurslari.

Ushbu qismda biz kichik biznesning ta'minot zanjirlarida samaradorlik (efficiency) va samaradorlik (effectiveness)ni qanday oshirishni va sizning biznesingiz bunday o'zgarishlarni amalga oshirishdan qanday foyda olishini o'rganamiz.

Samaradorlik (Efficiency) va Samaradorlik (Effectiveness)

Oddiy qilib aytganda, ta'minot zanjirini boshqarish sizning biznesingiz logistikasini qanchalik yaxshi boshqarayotganingizga bog'liq. Bu ikkita asosiy maqsadga bo'linadi: samaradorlik va samaradorlik; va ular o'xshash bo'lishi mumkin bo'lsa-da, ular ta'minot zanjiri kontekstida ikkita butunlay boshqacha narsadir.

Samaradorlik (Efficiency) - sizning resurslaringizdan foydalanish usuli bilan bog'liq; ular qanchalik yaxshi tashkil etilgan; ular qanday ishlatiladi; ular ishlatilganda va sizning jamoangiz ulardan qayerda foydalanish haqida.

Samaradorlik (Effectiveness) - bu sizning ishlab chiqarish oqimlaringiz, masalan, mijozlar ehtiyojini qondirish kabi kerakli natijalarni qanday ishlab chiqarishi haqida.

Mukammal muvozanat sizning biznesingiz ikkala idealga erishishi va zanjirdagi har bir kishining kutganidan yuqori yoki yuqori bo'lishi mumkin bo'lganda keladi. Bu ikki o'xshash tushunchalarni sizning ta'minot zanjiringiz samarali (efficient) bo'lishi mumkin, ammo samarali (effective) emas, yoki samarali (effective), ammo samarali (efficient) emas. Misol uchun, sizning logistikangiz ta'minot zanjiri ichida samarali ishlashi uchun o'rnatilganligini ta'minlagan bo'lishingiz mumkin, bu erda sizning mahsulotlaringiz tezda ishlab chiqariladi va mijozlarga yetkazib beriladi, ammo bu ushbu mahsulotlarning mijozning talablariga javob beradigan holatga kelishini ta'minlash bilan bir xil emas. Boshqa tomondan, agar siz doimo mijozlarning talablariga javob beradigan izchil, yuqori sifatli xizmat yoki mahsulotni taqdim

qilsangiz, u holda sizning ta'minot zanjiringiz samarali (effective) deb hisoblanadi, ammo yana bu uning samaradorligini (efficient) anglatmaydi.

Samarali (efficient) ta'minot zanjiri ishlab chiqarishning har bir jihati siz xohlagan tarzda amalga oshirilishini ta'minlash uchun barcha ichki tuzilmalaringizni ko'rib chiqishni talab qiladi. Samarali (effective) ta'minot zanjiri yetkazib beruvchining cheklovlari va mijozlaringiz tomonidan sizga qo'yiladigan talab kabi tashqi omillarni hisobga olishni talab qiladi.

Agar siz o'zingizning biznesingiz **samarali (efficient) vs samarali (effective)** ishlashini ta'minlamoqchi bo'lsangiz, demak, siz resurslarni ta'minlashingiz zarur misol uchun bu yo'lda, vaqt va kapitalni foydalanilishi, ham talofatni qisqartiradi, ham xatolarni kamaytiradi. Bundan tashqari, siz har qanday tashqi aloqa nuqtalari, shu jumladan etkazib beruvchilar va mijozlar bilan doimiy muloqotda bo'lishingiz juda muhimdir.

Agar siz logistika bilan to'g'ri ishlayotgan bo'lsangiz va **samarali (efficient) vs samarali (effective)** ta'minot zanjirini birlashtirgan bo'lsangiz, u holda sizning biznesingiz moliyaviy muvaffaqiyatga erishish va mijozlarni ham xursand qilish uchun eng yaxshi shaklda ekanligini his qilish va asoslash kerak. Biroq, har doim logistikangizning yuqori qismida bo'lishingiz kerak bo'lgan boshqa yaxshi sabablar ham bor, masalan:

- Yetkazib beruvchilar ishlab chiqarish materiallarini qaytarishni minimallashtirishni xohlashadi.
- Agar "to'g'ri vaqt logistikasi" model bilan ishlayotgan bo'lsa, bu sizga yetkazib beruvchilarga jadval bo'yicha to'lash imkoniyatini beradi, sizning foydangizga ishlaydi, shuning uchun pul oqimini yaxshilaydi.
- Mijozlar o'z haridlarini ularga mos keladigan vaqt jadvalida bo'lishini kutishadi va siz o'zingizni bu vaqtda yetkazib berish uchun ajoyib holatga keltirasiz, sifat jihatdan hech qanday pasayishsiz.

Masalan, buyurtma qilingan ish yuritish buyumlarini ishlab chiqaradigan kichik biznes sifatida siz tayyor mahsulotni yetkazib berishingiz mumkin. Yoki siz, masalan, avtomobillar kabi yirik mashinalar uchun butlovchi qismlar ishlab chiqaruvchisi sifatida ta'minot zanjirida boshqa rol o'ynashingiz mumkin. Biroq, ta'minot zanjirida qayerda bo'lsangiz ham, oxir-oqibat sizda yetkazib beruvchilar va mijozlar bor, ikkalasi ham muvaffaqiyatga erishish uchun yaxshi munosabatlarni saqlab qolishingiz kerak.

Xulosa va takliflar. Fikrimizcha, kichik biznes faoliyatida ta'minot zanjirlarini boshqarishda quyidagi nazariy tamoyillar asosida aniqlash mumkin.

1. Ta'minot zanjirlarining mohiyatidan foydalangan holda uning barqaror va uzluksizligini ta'minlash.
2. Kichik biznesni rivojlantirishda va uning samaradorligini oshirishda logistik tizim elementlarini hisobga olish masalalari bilan uyg'unlashtirish.
3. Ta'minot yetkazib beruvchilar bilan online platformalar tashkil qilish.
4. Ta'minot zanjirlarini boshqarishda ta'minot zanjiri ekotizimidan foydalanishni takomillashtirish.

Адабиётлар/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2023 yil 15 noyabrdagi "Aholini kichik va o'rta biznesga keng jalb qilishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-366-sonli Qarori. <https://lex.uz/docs/-6663044>
2. Anderson, D. L., Copacino, W. C., Lee, H. L., & Starr, C. E. (2003). *Creating and Sustaining the High-Performance Business: Research and Insights on the Role of Supply Chain Mastery*. Retrieved August 8, 2013
3. Coyle, J. J., Langley, C. J., Novack, R. A., & Gibson, B. J. (2013) *Supply Chain Management: A Logistics Perspective*. Mason, OH: South-Western Cengage Learning.

4. Wisner, P. (2011) Linking supply chain performance to a firm's financial performance. *Supply Chain Management Review*. Retrieved August 20, 2013
5. Tadqiqot natijasida muallif ishlanmasi.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 10 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).